

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Hakon Müller

Hans Kaster

i Fåborg.

1738-1816

Hakon Müller:
HANS KASTER

Rebslugermester og Kirkevæрге

i

Faaborg

1738—1816

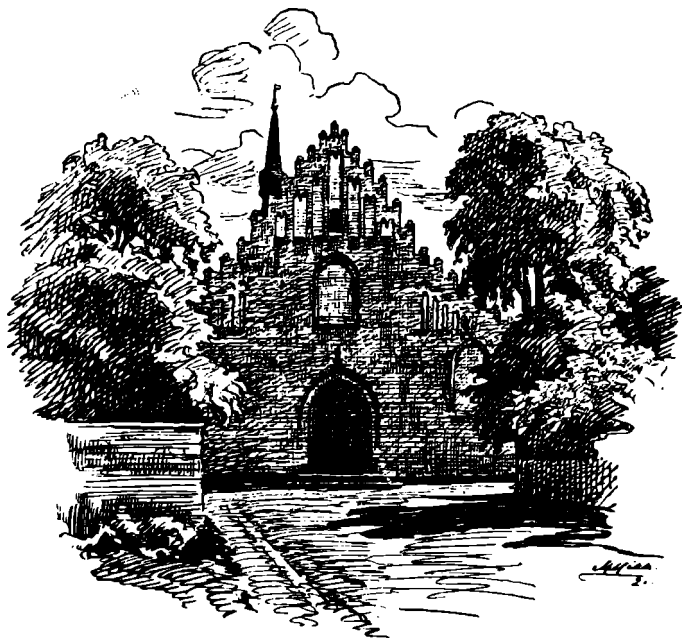

Trykt i 250 nummererede Eksemplarer.

Dette Hefte har Nr.....

Udgivet af Faaborg byhistoriske Arkiv

Trykt i »Faaborg Avis«s Bogtrykkeri.

For kort Tid siden har »Faaborg byhistoriske Arkiv« modtaget en meget værdifuld Gave ved Sparekassedirektør H. C. J ø r g e n s e n, der paa mødrene Side nedstammer fra Slægten Kaster, der i lang Tid har været knyttet til Faaborg. Tre Generationer i Træk har Medlemmer af Slægten været Kirkeværgere.

Gaven bestaar i en Samling Bøger og Papirer vedrørende Familien Kaster. Det meste er Optegnelser af Slægtens Førstemand H a n s K a s t e r, der bosatte sig i Faaborg ved Nytaarstid 1767. Han har efterladt sig 2 Bøger haandskrevne Optegnelser i Folio, 4 Bøger i Kvart, dertil forskellige Brevpakker og Afskrifter efter Faaborg Kirkes Stolestadeprotokol, grundlagt af ham 1797 og ført af ham og hans Efterkommere.

I Anledning af Faaborg Kirkes forestaaende Jubilæum falder det naturligt at fordybe sig i de Kaster-ske Papirer og se, hvad der paa de tætbeskrevne Blade kan findes til Belysning af en af Kirkens Tillidsmænd.

Navnlig i de 2 store Bøger finder vi en broget Blanding af selvbiografiske Stykker, opbyggelige Betragninger, Udkast til Breve og Smaadigte, Afskrifter fra Bøger, Tidsskrifter, Aviser, Lærebøger, der viser os en selvlært Mand med stor Belæsthed og alsidige Interesser, en flittig, noget planløs Samler, der har siddet med Pennen i Haand, og som har saare let ved at udtrykke, hvad han tænker og føler.

Af den uhyre, noget kaotiske Stofmængde skal det paa disse Sider forsøges at udskille det, der kan tjene til at give et Billede, dels af Forfatteren, dels af Forholdene i Faaborg i det halve Aarhundrede, han havde sit Virke der.

Paa fædrene Side af jysk Slægt, paa mødrene af norsk, født og opvokset i Norge falder Størstedelen af hans Livsgerning paa Fyn.

Hans Kaster blev født i Trondheim for godt 200 Aar siden, 28. December 1738. Faderen var født en Milsvej Vest for Aarhus i Landsbyen Kasted, hvorefter Slægten tog Navn. Han kom 1726 til Norge med Stiftamtmand Jacob Benzøn (1688—1775) og blev i Trondheim gift med Karen Gundersdatter Test (f. 1709). Hendes Moder var paa det Tidspunkt Enke og drev indenrigs Handel. Kaster fik takket være Stiftamtmanden Borgerskab og indtraadte i Svigermoderens Forretning, som trivedes godt, saa længe hans første Kone levede. De handlede dels med jyske Skippere, dels med norske Bønder. Karen Test døde i sin 11te Barselseng 13. Januar 1745. Hans Kaster fortæller meget levende om, hvorledes hans 9-aarige Søster engang spaaede Moderen følgende: »Naar Mama har gjort Barsel, dør Barnet, og Mama bliver syg og dør, men jeg gaar foran, og jeg skal lukke Døren op for begge til Himmerige.«

Moderen fortalte med Graad og Veklage Datterens Spaadom til sin Mand, som formanede Datteren til at gentage sit Udsagn, men forgæves.

Datteren døde kort efter, hvad der havde en meget uheldig Indvirkning paa Barselkvindens Tilstand. Hun fødte en Søn, som døde faa Uger efter.

»Lad os nu betænke, hvorledes Moderhertet maatte være beskaffen, ja fuld af Bedrøvelse, særlig

som de tvende første Udladelser af Datteren var foreløbig passerede; dette gjorde saa meget des mere Indtryk paa hendes Sjæl, Sorgen forøger Sygdommen. Efter Barselsengen var min Moder syg og bedrøvet, en Hævelse tiltog i hendes højre Bryst, som blev mere og mere pinlig, saa hun ingen Lise for Smerter kunde finde Nat eller Dag.«

Man forsøgte forgæves en Operation. »Saa meget kan jeg erindre mig af alt dette, at jeg har set min Moder gaa paa Gulvet frem og tilbage med paaholdende Haand paa sit højre Bryst i et mørkebrunt Skørt og Jakke, tilbunden med lyseblaa Baand.« »Den Dag, da min Moder døde, blev jeg tilligemed tvende af mine Søskende ledsaget paa et Kammer, hvor man gik op ad en Stige, som man tog bort, og Lugen faldt til i Laas. Lugen var lige over den Dør, som man kunde gaa ind til den øverste eller Storstuen, af Køkkenet. Jeg bemærkede, neden i Køkkenet blev talt og støjet noget; jeg lagde mig ned paa Lugen og kiggede ned gennem Nøglehullet, blev var, at de bar min Moder paa en Løjebænk ind i den øverste Stue; jeg rejste mig op i en Gesvindighed og sagde til mine Søskende disse Ord, dem, som jeg aldrig kan forglemme: »Gud ske Lov, nu er Mama død.« Ordene kan jeg huske meget vel, men jeg kan ikke erindre mig, hvad som havde været den egentlige Aarsag til dette Ønske, om ikke den daglige Tale blandt Husets Folk har været Anledningen dertil, som formedelst den Jammer og Veklage, de dagligen var Vidne til, ønskede hende Døden. Eller og fordi min Moder imellemstunder revsede mig, af Ondskab kunde det aldeles ikke være, jeg var et Barn ungefærlig 5 Aar.«

Paa dette Punkt er der iøvrigt en mindre Uoverensstemmelse mellem Kastors Angivelser: hans egen Alder 5, Moderen 34 og Kirkebogens Angivelse af Moderens Dødsaar til 1745, hvorefter det skulde være henholdsvis 6 og 35.

Oppe paa Loftet havde han fordrevet Tiden med at hale Garnet af sin Søsters Rok og udspænde det fra et Søm til et andet paa langs og tværs i Kammeret ligesom han havde set Garnene udspændt paa Reberbanen. Det tyder paa, at Hans Kaster fra

Barnsben har haft Interesse for den Profession, der senere skulde blive hans.

Efter at have siddet Enkemand et Aarstid giftede Faderen sig 1746 med Enken Martha Johansdatter Falck; Ægteskabet, i hvilket der fødtes Sønnen Mikkel, der døde som Klokker i Støren ved Trondheim 25.-4.-1804, blev meget ulykkeligt. Det gik tilbage med Handelen. Faderen købte en Avlsgaard en Milsvej Øst for Byen, Frøsæter. »Som dansk Mand havde han særdeles Lyst til Jordbruget«. Jorderne var kun ringe, og da Faderens Energi tidligt syntes at være lammet, gik det kun smaat. Han solgte atter Gaarden og flyttede til en anden Gaard, han havde i Ilen.

Da Børneflokket var stor, blev Hans kun 8¹/₂ Aar gl. ved Midsommertid 1747 anbragt hos en af Faderens Venner, Rebslagermester Knud Christiansen, der vilde antage ham som sit eget Barn, underholde ham med Klæder og lade ham spise ved deres eget Bord; Hans skulde antages paa Prøve og udrette det han kunde. Viljen var god nok, men Kræfterne kun smaa. »Jeg sled af de Kræfter, jeg havde og var fornøjet, beklagede mig aldrig og tror endnu til denne Time, at det var en Bestemmelse, at jeg skulde være til det, jeg blev, nemlig Rebslager.«

Det gik stadig tilbage for Faderen, som i 1749 solgte alt, hvad han ejede, forlod Konen og tog Plads som Toldbetjent 30 Mil Vest for Trondheim. Før Afskeden søgte Faderen at skaffe Hans en lettere Plads hos en af sin første Hustrus Principaler, Raadmand Hornemann, men denne fandt ham for lille og for ung og anbefalede ham at blive ved Rebslagerprofessionen.

Mester Knud Christiansen var lam i den ene Side og maatte bestandig have en til at lede sig; han var munter og talende, men meget lunefuld og forfalden til Drik. Hans Paafund overfor Læredrengene var tit meget grove, ja sjofle. Ofte sad Mesteren i sin Lænestol ude ved Reberbanen og idømte Drengene raffinerede Pryglestraffe, som Kammeraterne og Svendene maatte eksekvere. Ved hans Død forblev Kaster i Lære hos hans Enke. Svigersønnen Hans

Jensen Weybye fortsatte Virksomheden. »Han straffede oftere paa fri Haand og haardere end sin Formand, han slog selv af Hjertet, jeg lærte at kende hans Haand, og Gud ved ofte for Bagateller, ja dels uskyldig af Had.« I Begyndelsen af 1754 kom Kasters Fader til Trondheim og traf Aftale om Sønnens Læreforhold med Enken. Han skulde fremdeles spise ved Familiens Bord og staa i Lære til 1757.

Forholdet mellem Svigermoder og Svigersøn var yderst slet. Denne gjorde alt, hvad han kunde, for at gøre hende ked af Bruget; for at faa hende til at rejse og overlade ham det. Hun afviste det blandt andet med den Begrundelse, at hun følte sig forpligtet til at beholde det, til Kasters Læretid var udløbet. Naar Svigersønnen forgreb sig paa Kaster, støttede hun denne efter Evne.

Engang havde Weybye staaet ved Døren og lyttet og hørt, hvorledes Kaster og en gammel Pige bagtalte ham; fra den Dag forfulgte han ham med et uforsonligt Had.

»Mandag Morgen gik jeg i Arbejde med de andre; mod Sædvane kom Weybye i Banen lidet efter os, jeg havde faaet Hampen for Livet, var ved at fange an, han befalede mig, at jeg skulde lægge fra mig, jeg bemærkede, han var vred; jeg spurgte, hvad jeg skulde gøre, han svarede ildsindig: han var ikke Mester for mig, jeg kunde gaa, hvor jeg vilde. Jeg kunde ikke begribe, hvad dette vilde sige, han vendte sig fra mig; da jeg saa, han gik noget tilside, hængte jeg atter paa Drevet, spandt 10 a 12 Favne; han kom tilbage og kastede mit Garn af Drevet. Jeg gik nu op til ham rædselsfuld og spurgte ham, hvad jeg skulde bestille; Svaret var, han vilde ikke være Mester for mig Slynge, jeg skulde forføje mig straks hans Øjne, i andet Fald vilde han vise mig, hvad jeg havde fortjent. Af Rædsel faldt jeg i Graad under denne Tiltale; min Mesterinde kom, tilspurgte mig, hvorfor jeg ikke gik an paa Drevet? — Jeg svarede: Det var mig forbuden af min Mester. Hun tilspurgte ham, hvorfor han svarede: han vilde ej befale over saadan Knægt, som jeg var; hun sagde: saa vil jeg. Drengen hørte hende til, naar han fik nogen, kunde han handle, som han vilde,

og sagde til mig: Hans, du skal straks gaa an for Hju-
let. Jeg gjorde saa; han sagde: han vilde nu ikke tage
sig mere af Arbejdet, naar jeg skulde blive derved.
Hun var meget opbragt imod ham og svarede: han
kunde gøre, hvad han vilde, hun kunde vel faa den,
som gerne vilde antage sig det. Det var haardt talt til
en Svigersøn, men hun fandt en Lejlighed til at sige
ham Sandheder for alle de ubesindige Grovheder, han
begærede imod hende.«

Engang, da Weybyes skulde have Baredaab,
sendte Mesteren Kaster hen i Domkirken for at høre,
naar Præsten skiftede sin Præken; saa skulde han
løbe hjem og give Besked, for at Fruentimmerfad-
derne ikke skulde sidde for længe i Kirken med Bar-
net, da det den Dag var meget koldt.

»Jeg forstod mig lidet paa, hvad det var eller
kunde agte paa Præstens Tale i denne store Kirke.
Jeg lagde Mærke til, naar de havde afgaaet med Tav-
lerne, løb hjem at lade ham det vide. Havde nu Wey-
bye gjort sig nogle Tanker om Tiden, kunde han selv
meget gerne slutte sig til, at Tiden maatte være forlø-
ben, men han opholdt Fadderne i Tillid til mig, som
han pretenderede alle Fuldkommenheder. Fru Etats-
raadinde Mølmand besværede sig, da hun kom tilbage
fra Kirken, at hun kom meget for sildig. Menigheden
var opholdt for længe m.v. Weybye fortrød højelig der-
paa, kom ud til mig og tiltalede mig som sædvanlig
haardt og slaar til mig med sin Baghaand, saa Blodet
løb ud af Næse og Mund, Tænderne hug Huller i min
Mund, jeg maatte i mange Dage gaa med et opsvul-
met Ansigt og Klæde for Munden i en streng Kulde.
Det angrede ham intet.«

Konfirmationsforberedelsen skulde ogsaa blive en
trang Tid for Kaster. Han gik hos to Præster 3 Gange
om Ugen.

»Det lidet, jeg havde lært, havde jeg forglemt.
Min Gud ved, hvad jeg led. Om Dagen maatte jeg
passe Arbejdet, ikke en Friheds Time, jeg maatte
bruge Natten til Læsning paa et koldt Loft i Frost og
varme mig som oftest med Graad og Bogen i Haanden
det meste af Natten; om Maarningen maatte jeg søge
mit Arbejde tillige med de andre. Kl. 9 om Maarnin-

gen skulde jeg møde de bestemte Ugedage ved B a n g og T h o d e. De fleste Dage gik jeg fastende ud af Huset og kom ikke hjem Kl. 12 Middag. Jeg led som Hunden med Taalmodighed Hunger og Kulde; det sviede baade paa Sjæl og Legeme, blot dette var Ønsket, at jeg kunde blive konfirmeret til Paaske 1755. Weybye lod mig ofte sige: hvis jeg skulde blive afvist og gaa endnu et $\frac{1}{2}$ Aar, skulde jeg staa $\frac{1}{2}$ Aar længere i Lære.«

Efter Kontrakten skulde Hans Kaster som nævnt til Forskel fra de andre Drengespise med ved Mesterens Bord. Dette var ham kun til ringe Glæde, dels skulde han opvarte Herskabet, dels kom det ogsaa her til Pryglescener.

Efter en særlig bloddryppende Scene gik han ud til de andre Drengespise i Køkkenet, men ved Aftensmaaltidet blev han hentet ind med Magt.

Her standser Kastars Barndoms- og Ungdoms-erindringer brat midt i en Sætning. En Række Blade er desværre revet ud; man har jo Lov til at gætte paa, at de har rummet Ting, som han ikke ønskede at overlade sine Efterkommere, da der indtraadte et venskabeligt Forhold til den næste Generation af Weybyerne, hos hvem hans Søn Peder mange Aar efter fik Ansættelse, hvorom senere.

I de kommende Aartier kan vi kun følge enkelte Episoder af hans Liv. Onsdag den 17. April 1760 forlod han 21 Aar gl. sin Fødeby, som han næppe mere gensaa. Enkelte Breve viser, at han bevarede Forbindelsen med sine Brødre, som blev i Trondheim og Omegn. Han rejste paa Professionen til Amsterdam og kom i Eftersommeren samme Aar til København; forskellige Hentydninger viser, at han har maattet døje mangt og meget. I København kom han paa en stor Reberbane paa Christianshavn, der ejedes af en Skotte, Mr. A p p l e b y e, og hvor der daglig arbejdede ca. 60 Mand. Applebye var en myndig og højrøstet Mand, som man kunde høre fra den ene Ende af Banen til den anden. Ogsaa han havde været en stor Pryglemester, men var blevet bremset af Admiralitetet, saa han maatte stille sin Stok fra sig, inden han traadte ind paa Banen. Til Gengæld næg-

tede de Underofficerer, der var sat til at føre Tilsyn med Matrosernes Arbejde, sig ikke noget i Retning af Prygl.

Kaster synes i København at være blevet stærkt religiøst grebet; alt, hvad han skriver, er gennemtrængt af en dyb og oprigtig Tro.

Han fortæller udførligt om de Hovedstadspræster, han søgte, specielt sin Landsmand Johannes Siv er ud, en kraftig Vækkelsesprædikant.

Andet ved vi ikke om hans Liv før hans Ankomst til Faaborg 2. Januar 1767.

Kort efter Ankomsten ægtede han 4. Juni 1767 Enken Anna Margrethe Alsing, der var 5 Aar ældre end han (født 1. Maj 1733); hun havde en Datter i sit første Ægteskab med Rebslagermester Petter Matthisen Wejergang († 1764); Kaster overtog nu Reberbanen, som efter de udførlige Regnskaber at dømme skaffede ham gode og tilstrækkelige Indtægter. I deres meget lykkelige Ægteskab gennem 33 Aar fødtes 2 Sønner og 2 Døtre, hvoraf kun Sønnen P e d e r blev voksen og førte Slægten videre.

I en særlig Jordebog fortæller Kaster om, hvorledes han ved Lejemaal eller Køb udvidede Reberbanen til en ret anselig Størrelse baade paa Tegltøften og paa Østre og Vestre Hede. Han fører omhyggeligt Regnskab over Indtægter og Udgifter ved de 3 forskellige Jorder, et Regnskab som Sønnen og Sønnesønnen har ført videre med enkelte Aars Afbrydelse til 1848.

»Ingen har Fred længere, end hans Nabo vil« var et Ord, som Kaster i høj Grad skulde komme til at sande Rigtigheden af. Maaske Nordmanden har haft noget svært ved at falde til blandt Faaborgenserne, men de bevarede Kilder tyder unægtelig paa, at Hovedparten af Fejlen har ligget hos hans »avindsyge« Nabo, Oberstløjtnant Conradt Friedrich von Müller, død 83 Aar gl. 2. Jan. 1802.

Stridighederne, som vi er i Stand til at følge dels gennem Kastets egne Optegnelser, dels gennem Tingbøgerne og Politiprotokollen, strakte sig over en Snes Aar og er ikke det mindst interessante Punkt i

Hans Kastors Gaard, Grønnegade 7, opført 1816.

Kastors Liv, i hvert Fald det, der har størst lokalhistorisk Interesse.

Konflikterne drejede sig sagt med eet Ord om Hegnspligt.

Hver Gang Kaster paa en Auktion vil købe et Stykke Jord, byder Müller det op enten selv eller gennem Straamænd. En enkelt Gang, da det kniber for Kaster, tager Byens vennesæle Apoteker

Bøvning Affære og følger med i Buddene og faar Hammerslag, hvorefter han lader Kaster skrive som Køber og ordner deres Mellemværende paa en meget behagelig Maade.

Et stort Stykke af Tegltøften lejer han af Madam M a h l for en aarlig Afgift af 12 Rigsdaler. I Stedet for den lille og ubetydelige Jordvold, der omgiver denne, vil han lade opsætte et ordentligt Stengærde. Han begynder derfor at samle Sten til et Gærde »om denne herlige Ejendom til Nytte og Gavn for mig og mine Arvinger«. Her er der unægtelig et Punkt, som vi Nutidsmennesker maa bebrejde Kaster, men Datiden gjorde sig ingen Skrupler paa dette Omraade. Han købte 2 Stenhøje af Svanninge Bønder, noget uden for St. Olufs Kilde, i Aaret 1780.

»Al den Sten, som fandtes i Højene, skulde tilhøre mig for en Købesum af 6 Rdl., samt tillige, naar jeg havde skilt Stenkisterne ad saaledes, at de kunde bortføres til det Sted, hvor jeg vilde have dem lagt, skulde det ske under samme Akkord. Nu begyndte jeg at opgrave Stenhøjene, blev ved med 2 Mænd i 3 Uger, og fandt jeg nu en over al Maade Mængde Sten, jeg antog 2 Mænd til at bore og sprænge de største Sten med Krudt, hvoriblandt var de, som gav mig 24 svare Læst Sten. Bønderne begyndte imidlertid at blive opsætsige og vilde ikke køre denne Mængde Sten bort for den sluttede Akkord. Jeg fandt det billigt at give dem Tillæg, eftersom jeg havde været saa heldig i mit blinde Køb.« Efter faa Dages Betænkning antog Bønderne Kastets Tilbud, hvorefter han ialt fik 300 Læst Sten. De forslog dog langtfra til Gærdet; han lod derfor »sprænge lige saa meget ude paa Hederne, som blev mig velvillig givne blot for at skille dem af dermed, som ejede Jorderne.«

Inden Opførelsen af Stengærdet lod Kaster Borgmester M ø l m a r k og sine medeligerede Mænd (Byraadskolleger) foretage et Syn paa Aastedet, saaledes at Gærdet blev opført uden Skade for Byen. Alvejen fra Klosterport saa langt hen, som Stengærdet kunde strække sig, skulde overalt være 8 Alen. Visse Steder maatte Kaster afgive Jord af sin Tofte til Vejen. Forretningen blev tinglyst og protokolleret

næste Tingdag. »Min Ungdoms Kræfter, Lyst og Formue indskød mig Lyst og Drift til at fuldføre Gærdet, som siden efter i de paafølgende Aaringer ikke efter mine Evner er blevet fuldført formedelst uventede Tab i et Aktieselskab.«

Senere blev Stenene ogsaa dyrere paa Grund af Opførelsen af mange Stengærder i By og Omegn.

Mens Gærdet var under Opførelse, skete der imidlertid det, at Kastors »afsagte Fjende og Avindsmænd«, Oberstløjtnant v. Müller og en Del af hans misundelige Medborgere lod ham ved Øvrigheden forbyde at fuldføre Gærdets Opsættelse, efter at han havde opført den hele Længde fra Vesterport til Klosterport paa 1½ Favn nær.

»Byens Øvrighed, Hr. Kancelliraad Mølmark var til den Tid meget sygelig, hans Hukommelse var betagen og meget skrøbelig, desaaarsag han ej kunde erindre sig den holdte lovlige Synsforretning. Jeg gik til ham og foreholdt ham, hvor megen Uret jeg skete, ifald mine Avindsmænd skulde vinde deres Lyst og ruinere mit bekostelige Stengærde, som var deres Tanker, at jeg skulde bryde det ned igen og indflytte det efter min egen Grund, som de fuldt vel kunde forestille sig var ej saa rigtig at finde; desaaarsag kunde de disputere mig saa meget de fandt for godt og den almindelige Alvej vinde saa meget som muligt ved Disput og Paastand.« Kaster protesterede og henviste til den lovligt foretagne Synsforretning. Hvis de kunde godtgøre, at Kaster paa Trods af denne havde fornærmet Byens Grund, maatte de gaa Retens Vej. Kaster fuldførte sit Gærde samme Dag, Forbudet skete. »Mine Avindsmænd erkyndigede sig om Aarsagen til mit Foretagende, ved det jeg vedblev at fuldføre mit Gærdes Oprettelse, og nu fik de at vide det, de forud ikke tænkte paa, at jeg havde saa lovformelig indrettet mine Handlinger, som de maatte nu med Græmmelse og Skamfuldhed lade passere og lade Stengærdet blive staaende lige som det allerede var fuldført.«

1782 døde Byfoged Mølmark; hans Efterfølger blev den kendte Forfatter P e d e r K o f o d T r o j e l (1754—1784), som blev Kastors »intime Ven«; fælles

litterære Interesser har vel knyttet dem sammen. Kasters Fjender klagede paany, men Trojel, der var klar over, at Kaster havde den fuldkomneste Ret, fandt paa »et snildt Indfald: een Gang for alle at afvise hans hidsige og sammenrottede Avindsmænd.« Han bestemte en vis Dag at holde en Synsforretning, han indstævnedes Müller »tillige med mig at møde ham, tillige de eligerede Mænd og Kæmneren m. fl. for at besigtige mit Gærde, endskønt dette, som han sagde, var overflødigt. Da alle var tilstede, tilspurgte Byfogeden paa sit Embeds Vegne Müller, hvori hans Klage bestod. Han svarede, at Byen var blevet fornærmet, Vejen indskrænket ved dette Stengærdes Oprettelse. Byfogeden oplæste Raadstueprotokollen, der godtgjorde, at Kaster var berettiget til at opsætte Gærdet, naar Vejens Bredde — 8 Alen — overalt blev respekteret. Vejen blev opmaalt og viste en Bredde fra $8\frac{1}{4}$ —12 Alen, saaledes at Kaster overalt var paa den sikre Side.

Byfogeden ansaa Müllers Klage for »aldeles ugrundet, blot af Had og hævngherrig Misundelse, som var ham og alle hans Tilhængere til Spot og Vanære. Müller blev forhaanet og tilsidst opbragt, kaldte Forretningen uretfærdig, og at han til en anden Tid skulde vise, at jeg endog her havde et utilladeligt Medhold, og at vi alle gjorde, hvad vi vilde, med Byens Grund og Ejendom. Dette var en grov Beskyldning i alles Paahør. Trojel fandt sig fornærmet over denne Beskyldning, og saa blev alle de tilstedeværende. Trojel sagde til Müller, at han var en Mand af en slet og nedrig Karakter, som vilde sige det, han aldrig kunde bevise. Blot Had imod en Borger, den han tragtede efter at ruinere, var hans Affekter lig m. m., og nu begyndte alle tilstedeværende at give Müller de hæsligste Skamflekker for hans nedrige Beskyldninger, og at de vidste at iagttage Byens Ret uden hans Paaanke og Tilsyn, ja, han bekom saa overflødige grove Forhaanelser, at han tilsidst som den beskæmmede skyndte sig ind ad Klosterport, derhen vi alle forfulgte ham med Bebrejdelser som en Kujon og Poltron (Kæltring), skyndte han sig ind ad Byen, og vi alle blev ved, saa længe vi kunde vide,

at han kunde høre, hvad som blev talt, at beskæmme ham for hans løgnagtige Beskyldninger og hadefulde Forhold. Müller har siden den Tid ej offentlig talt om dette Stengærde mere.«

Til Gengæld satte Müller ind paa adskillige andre Punkter. I en Aarrække havde Kaster som nævnt lejet Tegltoften af Madam Mahl for 12 Rdl. aarlig. I 1788 forlangte hun imidlertid højere Leje og lod Kaster forstaa, at hvis han tilbød 16, vilde en anden byde 20, hvis han bød 20, den anden 24 o. s. v.

»Nu begreb jeg meget vel, at denne var baade min hemmelige og aabenbare Avindsmand og et Afskum og ingen veltænkende ærekær Menneske. Denne Forfølger tragtede ej alene efter at høste de Frugter af Toften, dem jeg i mange Aar forud havde nydt og efter al Billigheds Lov og af alle rettænkende Medmennesker med Rette burde nyde med Fred, og ingen uden Misunderne kunde gøre dette lastværdige Bud og Overbud, just derved at vinde det, han attraaede med Tillæg: som Enden var det allernedrigste at skille mig ved min daglige Adgang til Toften, som var mig det skadeligste, modbydeligste og frygteligste af alt det, som kunde hændes mig ved denne sorte Handling, ifald det havde lykkedes ham. Dette indsaa denne lastefulde, dette var og det, han uden al Tvivl tragtede efter, og hvorved han kunde vinde sin Lyst i at besvære og beskære mit daglige Levebrød, og hvorved denne samvittighedsløse Forfølger kunde give mig og mine et Stød saa føleligt som muligt.« Kaster gik Madam Mahl paa Klingen og nævnede Müllers Navn; hun benægtede, at det var ham, hvad hun ogsaa med en vis Ret kunde gøre, idet Müller havde benyttet Vejrmøller Lars Sørensen, med hvem Kaster ogsaa tidligere havde haft et Mellemværende, som Forhandler. Det lykkedes Kaster at faa Madam Mahl til at »indse den hele Handel fra den rette Side, hun havde en Afsky derfor, vilde ikke besmitte sig med denne lastefulde og beskæmmende Handling og var ædelmodig nok til at tilbyde mig Toften til Leje for den sædvanlige Afgift 12 Rdl.«

I 1790 kom det til hele 2 Affærer mellem Naboerne. I en Klage til Politiet beskyldte Müller Kaster

for at opbevare Hamp og Blaar paa et Loft lige op ad en Skorsten, som ikke blev holdt ordentligt vedlige, saaledes at Brandfare kunde befrygtes for de tilstødende Ejendomme i Grønnegade. Et Brandsyn fandt Sted, Skorstenen befandtes at være i god Orden, hvorimod Kaster fik Tilhold om at fjerne de brandfarlige Ting.

Under Synsforretningen bad Kaster Müller om at følge med ind i hans Gaard sammen med Byfogeden og de andre og spurgte, om det var tilladt at skyde Stene itu inde i Müllers Gaard; Kaster paaviste, at hans Plankeværk samt Pælen var skudt itu. Det var en Guds Beskærmelse, at Kaster og hans Folk ikke var blevet skudt ihjel, da de just paa den Tid var inde i Huset.

Derpaa svarede Müller, at han vilde skyde flere Stene endnu, og at Kaster skulde tage sig i Agt, at han ikke skød hans Pande i Stykker.

Desværre synes Bilagene til Sagen: Müllers Klage, hans og Kastets senere skriftlige Indlæg samt Tingsvidnet at være gaaet tabt. Vi har kun selve Politiforhøret 19. Maj 1790 og Kastets Betragtninger desangaaende i hans »Afskedstanker fra en Fader til Søn i Anledning af Sønnens Udrejse indeværende Aar 1793« at holde os til.

Müller paastod i sin Klage, at Byfogeden havde afgivet en urigtig Erklæring om Synsforretningens Forløb. Kaster hævdede, at han Dagen efter denne havde fjernet Hampen, men Müller bestred, at dette virkelig var sket. Efter Ordre af Stiftamtmanden afholdtes der derfor Forhør for at skaffe oplyst om Oberstløjtnantens Klage eller Byfogedens Erklæring var urigtig.

Nu afhørtes en Række Vidner, bl. a. flere Medlemmer af Brandtilsynet, der intet havde at indvende mod Kastets Skorsten. Nogle af Vidnerne havde set Hampen ligge paa Loftet Dagen efter Brandsynet, men ikke senere. Samme Dag havde Kaster ladet sin Loftsaabning ud mod Müllers Gaard beslaa med Fjæle, saa man ikke kunde se den fra Gaden. Et af Vidnerne havde hørt Müller sige, at det var Skade, Stenene ikke havde slaaet Kastets Pande i Stykker.

Vidnerne udtalte sig i ret nøje Overensstemmelse med hinanden og sagde god for Rigtigheden af Byfogedens Erklæring .

Mod Forhørets Slutning forlangte Müller 2 af Kasters Svende: hans Nevø S ø r e n B u s c h og hans Søn Peder samt en Rebslagerdreng afhørt. Nevøen oplyste, at Hampen var blevet fjernet i de nærmeste Dage efter Brandsynet, »det var ikke muligt straks at bortføre den, fordi Værtinden havde Tøj til Tørre paa det Sted, hvor den skulde hen.« Kaster lod de 3 Vidner spørge, om de havde set, at der var blevet kløvet Sten med Krudt. De havde set det for et Aars Tid siden og udpegede Navnene paa 2 Stenhuggere af Millinge.

Afhøringen af Peder Kaster var ifølge Politi-protokollen ganske kort. I de omtalte »Afskedstanker« omtaler Hans Kaster med forstaaelig Bitterhed denne Episode: »Søn, du erindrer dig meget vel, hvorledes det krænkede dig den Dag, da du første Gang under Lovens Ed skulde sværge i en Sag, som var anlagt mod dine naturlige Forældre, du var følsom, angergiven derved, rædsomme Taarer udpressede denne Begivenhed af dine Øjne af Frygt for Lovens Ed at anføre, men ej for Samvittighedsnag og dens Følger. Jeg glædede mig over dit Forhold i en dobbelt Henseende, det ene som det andet kan du meget vel slutte dig til.«

Aktor udtalte paa Müllers Vegne, at denne forment at være fornærmet ved, at Byfogeden ikke ved Synsforretningen 18. Marts havde ladet samtlige tilstedeværende være tilstede paa Loftet for at efterse baade Hampens og Skorstenens Beskaffenhed. Müller hævdede, »at det øvrige i Dag passerede var Sagen ganske uvedkommende.« Byfogeden afviste Paastanden, han kunde ikke nægte Kaster som Hovedmodpart at faa oplyst, hvad han troede at sigte til sin Sags Tarv. Hvis Vidnerne under Ed havde udsagt noget, som ikke fandt Müllers Bifald, stod det jo i Müllers frie Vilje til sin Tid at eftervise det.

»Sagen henfaldt i al Stiltienhed, som Forfølger-nes Anslag og Intentioner mislykkedes«, skriver Kaster i sine »Afskedstanker«.

Samme Efteraar var det galt igen. 18. Oktober 1790 skulde der foretages en Synsforretning i Anledning af nye Grænsestridigheder.

Kl. 8 Morgen mødte Müller og hans Prokurator P e d e r s e n paa Aastederne. Forretningen kom imidlertid ikke i Gang; Kl. 10 gik de, da de havde andre Forretninger, efter at det vidnefast var meddelt dem, at Forretningen var udsat til Kl. 3.

De to Herrer gav ikke Møde, men Forretningen blev holdt alligevel. Bagefter klagede de og paastod, at Synsforretningen var »ulovlig og maatte anses for Nul og Intet.« Prokuratoren og Byfoged Mølmark udvekslede forskellige Behageligheder. Stridens Kærne var, om en Pæl stod inde paa Oberstens Jord eller Kasters.

Et af Vidnerne udtalte, at han »ikke kunde skønne andet end omspurgte Pæl stod lige saa langt ud paa Rebslagerens Bane, som Vandfaldet af Skumbrædderne, men hvis Hegn den tilhørte vidste han ikke.« Paa et andet Spørgsmaal blev der svaret, at »de omspurgte Pæle, som blev angivet at være Rebslagerens Hegn, hældede meget ved den øverste Ende ind paa Müllers Grund.«

Petersen hævdede, at Kaster og Tilhængere ved det omtalte Syn havde bemægtiget sig Müllers til Rebslagerbanen grænsende Have og »paa 3 Steder i samme gravet og opkastet Jord i samme paa en voldsom Maade.«

Vidnerne havde set, at Vægteren Jacob Drøslér gravede mere end eet Sted i Müllers Have ved Rebslagerens Pæle, men det, der blev opgravet, var Tang, og var der paa sine Steder intet Hegn mellem de to Haver. De indrømmede, at det var sket efter Kasters Befaling, at der ikke var andre Paa-visningsmænd tilstede ved Forretningen end Kaster selv, og at Kasters Fuldmægtig, Birkedommer Toftegaard selv havde dikteret Synsforretningen, saavidt deres Svar angik denne.

Mølmark reserverede sig Kasters og Toftegaards Ret og de Fornærmelser mod dem, som var fremført under Sagen. Tingsvidnet synes desværre ogsaa i dette Tilfælde at være gaet tabt. Kaster melder intet

om denne Sag, i hvilken hans Fremgangsmaade ikke synes uangribelig.

Næste Foraar var der nyt Konfliktstof. Herom fortæller Kaster selv:

»I dette Foraar 1791 tog jeg mig for med mine egne Folk at sløjfe Jordvolden paa søndre Side af Banen ned til en Jordkile, (som Kaster tidligere havde købt) for at pløje denne under eet med Toften. Som min Bane fra oven ned til Graven var meget lavere end som min Nabos (Müllers) Have, vedblev denne at opfylde sin Have, hvorved alt hans Vintervand flød ind paa min Bane, at den tilsidst blev oplødt og ubekvem at gaa paa, især For- og Efteraar. Min Nabo har bestandig vidst at chicanere mig, fandt endog Behag deri, sparede ingen Umage og Bekostning for at faa Vandet af sin Grund ind til mig. Af Mangel paa Evner og Tidsspilde den lange Kørsel at hente saa megen Fyldning, som dertil kunde behøves, maatte jeg i mange Aar med Taalmodighed udstaa dette ubehagelige Onde. Nu opnaede jeg mit Ønske: ved Madam Mahls Død, endog i dette at gøre en Forandring, som ej kunde falde mig saa bekostelig. Ved at sløjfe ovenmeldte Jordvold lod jeg tillige min Bane opfylde med saa meget: 200 Læst, og forhøjede jeg Banen, saaledes at min Avindsmand maatte for Eftertiden beholde sit Vand paa sin egen Grund. Nu maatte han se med Græmmelse, at det var mig en ubetydelig Bekostning, og ham alt for bekosteligt at følge mig i denne Begivenhed.«

Ligesaa oprivende var Forholdet til en anden af Kastets Naboer, Peder Michael, der holdt Værtshus og Keglebane i sin Have. Paa den Tid, da Kaster var Lejer af Madam Mahls Tofte, lod han — til Trods for, at det var forbudt — sin Laage tage af og opsatte i Stedet for »to store Porte med Hængsler paaslagen« for at hans Gæster kunde have en friere Ind- og Udgang over Toften. Gæsterne skulde da bestige Kastets Stengærde, som desaaarsag ofte blev nedrevet. Da Madam Mahl var syg og sengeliggende, fandt Kaster sig dog »stiltiende i det i Haab om en god Ende«, naar han ved Madam Mahls Død blev Ejer af Toften. Da denne indtraf, lod han gennem den

afdødes Døtre Peder Michael vide, at han maatte af-
tage Portene. Da dette ikke hjalp, overdrog Kaster
Sagen til Prokurator Toftegaard, som ogsaa fik en
ublid Medfart. Peder Michael kom selv farende ind
til Kaster:

»Han stod op imod mig som en Løve og tiltalede
mig med sine sædvanlige grove Affekter, om jeg var
bedre end han, saa kunde jeg selv gaaet til ham og
talt med ham derom«. Kaster tog det meget roligt,
men Peder Michael »faldt mig ind i Talen og over-
øste mig med uendelige Grovheder og Skældsord,
saa at en god Ven, som var hos mig, gik ud af mit
Hus af Entfindtlighed at være en Tilhører af hans
Grovhed. Jeg kunde og ikke længere være ham nær,
men gik i min øverste Stue fra ham. Min Kone var
altsaa ene med ham, de trak sammen, og hun fik mere
end nok af hans skærende Tunge, han gik ud af Døren
med Skælden og blev staaende ude paa Gaden og
brugte en Mund som den rasende og ondskabsfulde og
gik endelig med Bitterhed og uforsonligt Had imod
mig.«

Da Kaster ikke vilde ligge i Proces med ham,
lod han 3 Gange i Byens Raadstue 3 Tingdage efter
hinanden udraabe, at han efter Madam Mahls Død
var blevet den retmæssige Ejer af Toften og lod alle
og enhver advare og forbyde al ulovlig Ud- og Ind-
gang til Toften.

Michael lod dog Portene blive siddende, og Ka-
ster lod det blive derved for at undgaa Disput og
Proces.

I Efteraaret 1794 lod han sætte nok et Led i
Hjørnet af sin Tofte ud til den almindelige Landevej
for at have bekvemmere Lejlighed til at fortsætte sit
Arbejdes Bestridelse. Aaret efter blev Peder Michael
Byens Kæmner og nægtede sig ikke noget i Retning
af at chicanere Kaster i Udnyttelsen af hans Jorder.
Kaster undlod atter at gaa Rettens Vej, men »trak-
terede hans Handling med en ligegyldig Foragt. Saa-
danne onde Følger maatte jeg lide af ham, fordi han
ikke maatte handle med mig efter Ønske.«

Et særligt Kapitel i Kastors Liv er hans Virksomhed som Kirkeværge. Hans gode Ven Trojel udnævnte 1782 ham og Hans Krag til Kirkeforstandere. Trojels Efterfølger som Byfoged, Dedlau, foretrak i 1789, da Hans Danielsen Brandt trak sig tilbage som Kirkeværge, Krag som hans Efterfølger »formedelst Chicanerie paa hans Side, som næppe var sket, ifald Trojel havde levet, men jeg maatte heri sande, at min oprigtige Ven var død —.« Først ved Krag's Død 1797 naaede Kaster sit Maal at blive Kirkeværge. Trods han nærmede sig de 60, var han opfyldt af Reformiver og stillede Forslag paa Forslag, af hvilke flere kom ud for en haard Modstand fra Borgerskabets Side og strandede. Ved hans Tiltræden blev der gennemført en ny Regnskabsordning, hvorefter Kirkeværgens Regnskaber aarlig skulde revideres af Kirkeforstanderne, hvad Kaster var velfornøjet med. »Den, som handler redelig, bør ej frygte enten for Revisorer eller Dommere.« Maa-ske som et Udslag af sin Glæde og Taknemmelighed over Valget skænkede han s. A. for egen Regning 2 forgyldte Gueridoner (Smaaborde) til Brug for Degnen og Klokkeren for at modtage deres Offer paa.

Næste Aar skænkede han 2 Alterlysestager.

Med stor Omhu fører han Stolestadeprotokollerne og søger at rydde op i gammel Slendrian. Folk skal godtgøre, at de virkelig har Adkomst til Stolene. Han forsømmer ikke at benytte sin nye Stilling til at gøre op med sin nylig nævnte Fjende Peder Michael.

»Denne tilegner sig en Stol, som er indrettet til 5 eller 6 Stader, men svarer ej af mere end 4 Stader til Kirken, hvilket jeg har anset til Tab for Kirken. Ved en Samling i Kirken af Direktørerne og Forstanderne i 1797 androg jeg dette, hvilket og blev taget i Øjesyn, og gjorde jeg tillige Paastand, at Peder Michael burde forelægges at forevise sin Adkomstrettighed til den hele Stol; i manglende Fald burde de tvende Stader, Stolen indeholder mere end hvoraf svares Afgift til Kirken aarligt som tillige med de øvrige 4 Stader, i andet Fald da disse Stader fæstes bort til andre; af Mangel paa Assistance forblev det derved, hvilket jeg har funden fornøden at anføre

her, som til at forstaa for mig i Eftertiden og til at bevise, at jeg ved Tiltrædelsen som Værge har paatalt og forestillet Forholdet med denne Stols Rettighed.«

Kaster fik altsaa ikke Held med sin Aktion mod Byens Kæmner.

Derimod havde han Held til at faa en Række ledige Stole udlejet og til at faa Taksterne for disse forhøjet, hvorved Kirkens Indkomster forøgedes.

Han fik gennemført en Hovedreparation af Kirkens Ydermure, der var »uforbigængelig fornøden«. I Stedet for at holde Licitation fik han Lov til at lade det udføre som Akkordarbejde, »hvilket af mig paa de billigste Vilkaar blev iværksat, akkorderet og fuldført Kirken til Indpertance (Importance — Betydning); Udfaldet har vist, at Kirken (hvorom jeg har det bedste Viden) i adskillige Henseender vandt derved, thi ved en nøje Opagtsomhed under akkorderet Arbejde kan man, ligesom det anses for gavnligest og nyttigst, faa det hele fortsat uden Modsigelser.«

Klokketaarn og Spir blev ligeledes repareret. En Række Hylde træer »og meget andet forvokset Ukrudt, der voksede langs Kirkens Nordside og gav bestandig Fugtighed i Muren«, lod han bortrydde; to faldefærdige Piller og Afløbet fra Tagets Nordside blev istandsat paa bedste Maade. I en særlig streng Vinter fik han gennemført en Nyordning af Snekastningen og Bortkørslen af Sneen fra Kirkegaarden.

Da der var følelig Pladsmangel i Kirken, stillede Kaster i August 1798 Forslag om at opføre »endnu et Pulpitur til anden Etage over det mellemste paa den norden Side af Kirken«. Det var en uhørt Ubillighed, at Folk i Menigheden af Mangel paa Indretninger, som dog kan bringes i Orden, skulle saa at sige desaaarsag udelukkes derfra.« Der holdtes en Synsforretning af Kirkens 2 Direktører og 2 Kirkeforstandere i Forening med Kaster og Bygmesteren. Man anbefalede Forslaget. Da Kaster forudsaa, at nogle af Ejerne af de lukkede Kirkestole, der maatte sløjfes for at give Plads til Opgangen til det nye Pulpitur, vilde protestere, fik han Bemyndigelse til at indhente skriftlig Tilladelse hos hver enkelt af disse. De fleste af Byens førende Borgere som Apoteker Bøving, Agent Hem-

pel, Agent Ploug gav Tanken deres Tilslutning. Oberstløjtnant Müllers Sagfører, Prokurator A. Pedersen gik derimod mod Planen i en udførlig Erklæring:

»Det var at ønske, at Rekvirenten, Rebslager Hans Kaster passede sin Rebslagerbane og ikke beskæftigede sig med saa mange unyttige Ting og paa-begyndte at opbygge Kasteller i Luften.« Kaster har tidligere omtalt Planen for ham. »Jeg svarede: Naar han vilde anvise mig sit Dessin (Projekt), at dets Udførelse ikke kunde være hinderlig henseende min Ejendomsret paa mit Pulpitur, skulde jeg langt fra være derimod«. Istedet for kommer Kaster Kl. 8 Aften (Kaster hævder selv i en Note, at der var Kl. 7) og forlanger at Pedersen straks skal undertegne et Dokument med Indvilgelse af Indholdet. Næste Dag har han faaet forevist Planen i Kirken og maa af en Række bygningstekniske Grunde gaa imod. Særlig voldsom er Anke Nr. 5: »Foruden dette er Lofterne over vores Pulpitur som meldt aldrende, og ved Gulves Anlæggelse i det nye og Sommervarmens Tiltagelse vil samme formodentlig aabne sig og aarsage at igennem Gulvet paa det øverste og Loftet af vores vil falde en Del Sand og Skarn paa Hovederne af de sig i de sidste befindende foruden den Forstyrrelse i Andagten de underste ved Bevægelser af Mennesker og Stole paa det øverste vil geraade udi. Langt fra er det ej heller til nogen Ziir, men snarere Vanziir for Kirken, at dette umodne Projekt blev fuldført, og maa jeg beklage, Rebslageren her har været saa dum at foranstalte Materialer dertil uden i Forvejen at vide, om det lod sig gøre eller ikke, ja førend han engang havde mindste Tilladelse dertil, som alt da maa falde paa hans egen Regning. Ejendomsrettigheder bør at være uforkrænkede; mit Pulpitur har kostet over 100 Rdl. og hver af de andre tvende (Cornelius Ploug og Hans Storm) formodentlig lige saa meget. Jeg lader mig min Rettighed ikke i mindste Maade betage, og jeg formoder, de øvrige respektive er af samme Tanker.« Han hævder, at Kirken er rigtig stor nok, Indbyggertallet mindre end for 20—30 Aar siden. Skulde der endelig bygges et nyt Pulpitur,

var det rimeligere at bygge en Etage paa det Pulpitur, som ejes af Sognepræsten, Vejermesteren, Købmand Brandt og Agent Ploug, »men da Rekvirenten ventelig har faaet Afslag herom, vil han projektere til deres Fornærmelse, som han tror er mindre formaaende, og naar Folk ikkun vilde gaa i Kirke, er der, Gud ske Lov, Plads nok og som oftest i det mindste $\frac{1}{3}$ Part tilovers. Jeg protesterer altsaa i kraftigste Maade imod dette Rekvirentens Projekts Fuldførelse for min Del, som om de respektive Kirkedirektører skulde imod Formodning indvilge ham samme, skal de staa mig til Ansvar og være mig Borgen, til Aller-naadigst Højesteretsdom desangaaende er falden.«

Kaster forsvarer naturligvis sit Forslags Berettigelse overfor Kirkedirektionen:

»Jeg vil med en Ligegyldighed forbigaa Hr. Prokurator Pedersens de i sine Tanker forhaanende Udtryk og ubevislige Beskyldninger imod mig.« — At der paa Grund af Bortfæstningsforholdene er Pladsmangel er en bevislig Sandhed. Han har intet foretaget sig uden Direktionens Tilladelse. Angaaende Anskaffelsen af Materialer »maatte de til Udvidelsen behøvende Brædder i Tide indkøbes og hensættes paa en dertil bekvem Plads for at vorde indtørrede og forsvarlig brugelige.« Til Trods for Hr. Pedersens Angreb tror Kaster sig »at være berettiget til at andrage, hvad jeg finder at være nødvendig og tjenligt til Menighedens og Kirkens sande Gavn og Bedste. Langt fra mig derved at fornærme nogen i sine Rettigheder — det gør Despoten og den, som agter at skade sin Næste i Stedet for at handle som ærlig Mand især og fornemmelig i Kirkens Hus.« I adskillige andre Kirker er der opført 2—3—4 Pulpiturer over hinanden, »det, jeg nu maa formene, at Hr. P. lidet eller intet agter paa, men i Stedet forlyster sig at triumfere over mig, som den, der har proponeret Forslaget, det, jeg dog haaber i Tiden at finde Sted, om jeg har den Lykke at formaa mit redelige Forhaft (Forehavende) udført. Altsaa og hvis mit Forslag gaar til Grunde, skal det altid være mig nok, at jeg har iagttaget mine Pligter, alt sigtende til

Kirkens sande Gavn og ej til egen Nytte, Berømmelse eller Fordel.«

Kasters Anelser gik virkelig i Opfyldelse; »af en utidig Frygt formedelst Pedersens Trusler af Proces« lod Kirkedirektionen Forslaget falde »uden at gøre sig den mindste Umage for at give en Ansøgning herom paa højere Steder.«

I en Efterskrift udtaler Kaster sig meget forstaaeligt i meget bitre Vendinger herom. De indkøbte Materialer — 20 Tylfter Brædder — overtog Kaster selv til Indkøbsprisen 50 Rdl. Med Stolthed gengiver han en Tillidserklæring af 17. Nov. 1798 fra S. T. H e m p e l :

»Deres Forslag og Forsorg til at forskaffe Stole i Kirken for os, som gerne ville høre Guds Ord, men end ikke kunde faa et Stade at sidde paa, gør Dem visselig Ære og viser Dem baade som god Medborger og fortjent Embedsmand, som bærer Byrden for alle os andre Indbyggere. Men, naar vaagede ikke Ondskab og Misundelse over den fortjente Mand? Og her blev da Lejlighed for den ulykkeligvis slet opdragne, siden fra Kristendom, Dyd og Moralitet døde, men blot som Rabulist vaagne Mand. Dog vi ville have Mediidenhed og blot beklage saadan skrøbelig Medskabning, som ved sin Ondskab vanærer sig selv og mod sin Villie sætter den fortjente Mands Ære i des større Lys for alle Retskafne. De har vist, at De har villet berede Vejen for os til Herrens Hus, men Ve være den, som lægger Hindringer i Vejen. Lidet staar de til at undskylde, som er ligegyldige ved, at den Ondskabsfulde opnaar det, den attraaede.«

Kaster lod sig dog ikke gaa paa af Modgangen; men det Forslag, han stillede næste Foraar om en Omlægning og Sænkning af Gulvet i Koret, strandede ogsaa, fordi Enken efter en af de i Koret begravede ønskede, at Begravelsen blev i samme Forfatning, som den forefandtes. Kaster ønskede i høj Grad, at alle aabne Begravelser i Kirken blev afskaffede og tildækket med Jord. »Det er dog en Ubehagelighed for de igenlevende at sidde i Kirken og indaande en raadden Lugt og Stank af de indsatte Legemer, og som ofte forvolder, at man tragter efter at komme ud

af Kirken af Frygt for dette ubehagelige.« 22. Febr. 1805 udkom der en Kgl. Forordning mod aabne Begravelser, og dermed løstes dette Problem.

Størst Held synes Kaster at have haft med sit Arbejde for at forbedre Kirkegaardsforholdene. Efter hans Beskrivelse henlaa Kirkegaarden omkring 1800 »i den ubehageligste Uorden, at ligne ved et forfalden og ringeagtet Jord, som ingen Ejermænd havde Ansvar (for), hvor enhver foretager sig, hvad som de finder for godt«. Ingen havde Paataaleret; hvis nogen vilde blande sig i noget, fik han et skarpt Svar om, at Kirkegaarden var Byens. Mange forsømte deres Gravsteder; de, der passede dem, tog tit uden videre Jorden fra de lavere Steder for at forhøje dem med Pladsmanglen var stor, og Kaster stillede derfor 1802 Forslag om Planering og Udvidelse. Sognepræsten David Fog havde tænkt sig at afholde et Borgermøde om Sagen, men Kaster, der var blevet klog af Skade, dels som Byraadsmedlem i 1779, da Borgerskabet havde aflivet et lignende Forslag, dels gennem sin tidligere Erfaring som Kirkeværge, fik Lov til selv at lade Arbejdet udføre uden Fortjeneste for ham selv, men saaledes, at Kirken lønnede Daglejerne.

Under Arbejdets Udførelse mødte han den Modstand, han ogsaa havde ventet.

»Adskillige, men fornemmelig den almindelige Flok indfandt sig, paatalende mit Foretagende i en myndig og højroret Stemme, jeg bad om Taalmodighed, forestillede, hvor nødvendigt det var med Kirkegaardens Forbedring, enhver skulde beholde deres Grave ubeskadiget o. s. v. Jeg manglede ikke for først paa Tilsyn daglig, men da disse havde betragtet mit Forhold, blev Mængden venlig og endelig indsaa de, at mit Foretagende var lige saa gavnligt som nødvendigt.«

Ved denne Udvidelse indvandedes der ca. 50 nye Gravsteder. Paa egen Bekostning indrettede Kaster en Protokol over aabne og tilkastede Begravelser. 1806 købtes den nye Kirkegaard udenfor Østerport, som dog først blev taget i Brug 1811.

Omkring Aarhundredskiftet indtraadte der to betydelige Forandringer i Kastors private Liv. I Februar 1800 overlod han Reberbanen, Jorderne, Beboelseshus og andre Bygninger til sin eneste Søn P e d e r K a s t e r, der som nævnt var uddannet til at fortsætte Virksomheden dels hjemme, dels hos Weybyes i Trondheim. Sønnen skulde svare en aarlig Afgift af 245 Rdl., senere kun 200. Faa Maaneder efter, 27. Juni, døde Kastors Hustru i en Alder af 67 Aar. Kaster opgav foreløbig sin egen Husholdning og flyttede ind i et Par Værelser i Stuen, som en Pige holdt for ham, hvorimod han spiste hos Sønnen og Svigerdatteren.

Det ensomme Liv faldt ham besværligt.

»Jeg manglede fornøden daglig Tilsyn i min tiltagende Alderdom. Vel havde jeg en Tjenestepige, men man kan ikke i alle Anliggender forlade sig derpaa. Tiltror man sig en saadan Pige, bliver de gemenlig egenraadig, stolt og modvillig.« Han begyndte derfor at tage sin afdøde Hustrus sidste Ord om, at han skulde gifte sig igen, under alvorlig Overvejelse.» Du vil mangle Tilsyn, du bliver nu gammel og svækkelig, og just da er det dig tjenligt, at du har en Kone allermost nødig, som daglig kan se dig tilgode, og du skal tage dig et Menneske, som er noget ved Aarene. Du skal gifte dig og ikke sidde hen under dine Børns Vinger.« Han skulde ikke afholde sig derfra af Hensyn til Sønnen, som de havde sat ind i et godt Levebrød.» Alt dette var egentlig Indholdet af vor Samtale, saavidt dette angik, en saa fuldkommelig Sandhed som hun er død, og jeg skal dø i det glade Haab paa hin Side af Graven at omfavne hinanden i de evige Freds Boliger.« »Formedelst min Svaghed og Ensidighed forfaldt jeg til Melankoli.« Gode Venner gav ham det Raad at foretage en Lystrejse. Han fulgte Raadet og fandt sig vel tilrette derved. En af hans Venner foreslog ham »et Parti, som kunde være mig tjenlig, og som han nøje kendte, en Jomfru Holst i Kerteminde, som besad et godt Hjerte, var ved Aaring, havde en liden Formue og et forstandig Folk.« Han rejste hjem til Faaborg og overvejede i nogen Tid Forslaget. Saa rejste han paany til Kerteminde. »Jeg kom da hos Hr. Byfoged B l u h m e forommeldte Jomfru Holst i Tale;

Hans Kast's anden Hustru som Barn
 (Efter Maleri, tilhørende Sparekassedirektør H. C. Jørgensen,
 Faaborg)

under Samtalen foreslog jeg hende en Ægteskabsforening med mig, jeg bemærkede af hendes Svar, at hun var vidende om, hvori mit Ærende og Nærværelse bestod, hun svarede: at hun i Guds Navn havde besluttet at opfylde min Begæring; paa Stedet blev vi begge forenet, og Brylluppet saa snart som muligt berammet;

som Vinteren stundede til og Husholdningsfornødenhederne skulde anskaffes, som jeg hidtil har taget mit Bordhold fra min Søn, maatte og skulde nu forandres og tage sin Begyndelse ved mig selv.«

Hans Bryllup med *Sophie Caroline Holst*, født i København 5. November 1760, Datter af fhv. Told- og Konsumptionskasserer Friderik Holst, stod i Kerteminde 25. November 1802 hos en Købmand *Christensen*, hos hvem hun i nogen Tid havde været logerende. D. 28. ankom de til Faaborg, »hvor min Kone forefandt alle Ting vel for sig. Gud lade os leve vel og fornøjet med hinanden, indtil vore Dage i Ægteskabet tager en Ende.« Hun kom til at overleve ham i 33 Aar, død i Faaborg 14. Maj 1849. Bysladderen har aabenbart haft travlt med de Nygifte, thi Kaster tager kraftigt Afstand fra et falsk Rygte om, at han havde giftet sig for hendes Penges Skyld »af Mangel paa det nødvendige i Hensigt til Pleje, hvilket sidste jeg ikke kan have noget at klage over, ligesaa lidet som jeg nogensinde nogen Tid har haft Føje til at besvære mig derom.« Fra Nytaar 1803 begyndte Kaster netop at trække sin fulde aarlige Afgift af Sønnen, 200 Rdl. Men de 842 Rdl., hun bragte med sig foruden Bohave, var naturligvis kærkomne.

Krigen med Englænderne 1807—14, Spaniernes Indkvartering, Prisstigningen og Pengekrisen genspejler sig i høj Grad i Kastors Regnskab og de dertil knyttede Betragtninger. Han anfører udførligt de stigende Detailpriser paa en Række Livsfornødenheder. Han er klar over, at Sønnen er godt spændt for med den aarlige Afgift, som iøvrigt var blevet noget nedsat, men kan dog ikke lade være med at klage sin Nød over Tidernes Ugunst. Rørende er det at læse det Brev, han i 1813 skriver derom til sin Søn. Særlig de to sidste Aar har været trange, de har været nødt til at bruge af Konens lille Kapital.

»Jeg har været nødsaget til i Stiltienhed at nægte mig selv den Pleje, som min Alder og Svaghed kræver, modbydende nok for mig paa min Alderdoms Dage nu mindre end som det jeg har nydt i min stærkere Manddoms Alder, dette Gode savner jeg; vel sandt, jeg lider, Gud være lovet, ingen Nødtider for

Føde, men jeg mangler det, som kunde styrke og vederkvæge en aldrende, svækket Mand. . . . Doktor og Apoteker tør jeg ikke søge, det vilde koste mere end min Evne tillader. Jeg har brugt dem, men det vilde ikke lykkes mig at finde Bedring for min Svaghed, maatte jeg lade som intet var. I alt dette takker jeg min naadige Gud, som har skaanet mig for Sengeliggende til denne Dag, jeg nedskriver denne Klage-tone«.

Naar nogen kritiserer Sønnen, fordi han ikke giver Faderen mere, forsvarer han altid Sønnen og hans Kone, der til enhver Tid viser ham Kærlighed. Mange Medborgere har syntes, det var et Vovestykke, at han efter sin første Hustrus Raad afstod Bruget til Sønnen; han fortryder det ikke, men haaber blot, at Gud vil lade Sønnen leve længst, da der, hvis Sønnen døde først, næppe vilde kunne findes en Eftermand, der vilde svare ham den Afgift, Sønnen er gaaet ind paa.

I materiel Henseende var Kastors Alderdom saaledes lidet glædelig; derimod kunde han i høj Grad glæde sig ved sine Medborgeres Kærlighed og Agtelse.

Hans Liv fik Indhold dels gennem hans Virksomhed som Kirkeværge, dels gennem hans litterære Virksomhed, om hvilken vi har Vidnesbyrd saa sent som fra hans Dødsaar. Han var et stort Stykke af en Filosof, skrev Avisartikler til Hempels »Fyens Stifts Adressetidende«, Lejlighedssange til Kongens Fødselsdag og lokale Fester, Bindevers og Gækkebreve, tit for andre.

Kun en enkelt Prøve paa hans satiriske Verskunst skal anføres:

Gravskrift over en Gerrig.

For Dagen kom min Skat, da jeg i Mørke kom,
Min Grav blev fuld, men ak, min Pengekiste tom,
Min Gerrighed, min Søvn og Ro betoges mig i Livet;
Men begge Dele den mig har min Ro i Graven givet.

Hans Kaster døde 77 Aar gl. 24. Juli 1816; som Kirkeværge efterfulgtes han af sin Søn Peder Kaster. (8/7 1771—7/1 1825). Netop for godt 100 Aar siden, i Efteraaret 1838 valgtes det tredje Medlem af denne

Hans Johan Kaster, f. 1803, † 1866.

driftige og ansete Faaborgfamilie, Hans Johan Kaster (28/1 1803—3/7 1866), til Kirkeværge og fortsatte paa en smuk Maade Familietraditionerne.

Medens Hans Kaster den Ældre, der som Tilflytter og paa Grund af Træk i hans egen Karakter ikke altid synes at have haft let ved at hævde sig og at sætte sine Meninger igennem, finder vi lutter Lovord om den tredie Kaster: »Hans Retsindighed, Virksomhed og hæderlige Karakter gjorde ham til en af Byens mest agtede og ansete Borgere, hvorfor han ogsaa i en Række af Aar beklædte mange Tillidsposter og savnedes aldrig, naar noget nyttigt og godt i Kommuns eller Borgernes Interesse skulde iværksættes. Han søgtes af mange, og ingen forlod hans Hus uden at have modtaget et godt Raad, ligesom han efter Evne altid hjalp den trængende.« (August Schrøder: Meddelelser om Faaborg Købstad S. 180).